

TRANSPORT VOSITALARIDAN SODIR ETILADIGAN O'G'RILIK JINOYATINI FOSH ETISH TAKTIKASI

IIV akademiyasi

3-bosqich kursanti

Xamroqulov Islom

Annotatsiya: Mazkur maqolada transport vositalaridan sodir etiladigan o'g'rilik jinoyatlarini fosh etish taktikasi, jinoyatlarning turlari, ularni aniqlash va oldini olish yo'llari hamda AQSh, Germaniya va Yaponiya tajribasi asosida samarali choralar yoritilgan.

Аннотация: В данной статье рассматривается тактика раскрытия преступлений, связанных с кражей из транспортных средств, описываются виды этих преступлений, методы их расследования и предупреждения, а также опыт США, Германии и Японии.

Annotation: This article explores the tactics used to detect and investigate vehicle-related theft crimes, outlines various types of offenses, and highlights effective strategies based on the experiences of the USA, Germany, and Japan.

Kalit so'zlar: transport vositalari, o'g'rilik jinoyati, jinoyatlarni fosh etish, tezkor-qidiruv tadbirlari, kriminalistik tahlil, avtotransport xavfsizligi, sun'iy intellekt texnologiyalari, avtomobil o'g'riligi, raqamli izlar, xorij tajribasi, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, jinoyatchilikka qarshi kurash

Ключевые слова: транспортные средства, кража со взломом, раскрытие преступлений, оперативно-розыскные мероприятия, криминалистический анализ, безопасность транспортных средств, технологии искусственного интеллекта, угон автомобилей, цифровые следы, зарубежный опыт, правоохранительные органы, борьба с преступностью

Keywords: vehicles, theft crime, crime exposure, quick-search events, criminalistic analysis, vehicle safety, artificial intelligence technologies, car theft, digital tracks, foreign experience, law enforcement agencies, crime fighting

Kirish

Transport vositalaridan sodir etiladigan o'g'rilik jinoyatlari bugungi kunda jinoyatchilikning eng dolzarb va xavfli turlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jinoyatlar nafaqat fuqarolarga moddiy zarar yetkazadi, balki jamiyatda xavfsizlik muhitini izdan chiqaradi. Shu boisdan, bunday jinoyatlarni fosh etish va oldini olishga qaratilgan samarali taktikalarning ishlab chiqilishi huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatida muhim o'rin tutadi.

1. Jinoyatning umumiy tavsifi

Transport vositalaridan o'g'riliklar ko'pincha quyidagi shakllarda sodir etiladi:

- Transport vositalarining o'zini o'g'irlash (avto'o'g'rilik)
- Transport ichidagi mol-mulkni o'g'irlash
- Avtoyo'llarda, to'xtash joylarida yoki qorovulsiz hududlarda sodir etilgan o'g'riliklar

Ushbu jinoyatlar odatda oldindan rejalashtiriladi va jinoyatchilar texnologik vositalardan keng foydalanadi, masalan, signalizatsiyani buzish, kalitlarni nusxalash, GPS orqali kuzatish.

2. O'g'rilikni fosh etish taktikasi

O'g'rilik jinoyatini fosh etishda quyidagi taktik yondashuvlar samarali hisoblanadi:

a) Tezkor-qidiruv choralari

- Kuzatuv kameralaridan foydalanish
- Jabrlanuvchi va guvohlarning ko'rsatmalarini tahlil qilish
- Avtoturargohlar, chekka hududlar va avtotashish yo'llarini monitoring qilish

b) Kriminalistik tahlil

- Transport vositasida yoki jinoyat joyida qolgan izlarni (barmoq izi, oyoq izi, mikroizlar) ekspertiza qilish
- Jinoyatchilarning odatiy harakat sxemalarini o'rganish

c) Raqamli texnologiyalar yordamida fosh etish

- GPS va mobil aloqa signallarini tahlil qilish

- Avtomatik raqam o'quv tizimlari (ANPR) yordamida mashina harakati yo'nalishini aniqlash

3. Xorij tajribasi

AQSh tajribasi: AQShda avtomobil o'g'riliklariga qarshi kurashda "bait car" (tuzoq avtomobil) taktikasi keng qo'llaniladi. Bu usulda ichki kuzatuv kamerasi va GPS o'rnatilgan avtomobillar jamoat joylariga joylashtiriladi. Jinoyatchi ushbu avtomobilni o'g'irlagan zahoti huquq-tartibot organlari tomonidan kuzatuv va hibsga olish choralari ko'riladi.

Germaniya tajribasi: Germaniyada transport vositalarining o'g'irlanishiga qarshi "Car-ID" tizimi joriy etilgan. Bu tizimda har bir avtomobil raqam va identifikatsiya ma'lumotlari asosida yagona bazaga kiritiladi va har qanday nosozlik yoki o'zgartirish aniqlanganda avtomatik ravishda signal yuboriladi.

Yaponiya tajribasi: Yaponiya avtoturargohlar va shahar infratuzilmasini sun'iy intellekt asosida boshqaruvchi tizimlar orqali avtomobil harakatini to'liq nazorat ostida ushlab turadi. Shubhali harakatlar avtomatik aniqlanib, huquqni muhofaza qiluvchi organlarga xabar beriladi.

Xulosa: Transport vositalaridan sodir etiladigan o'g'rilik jinoyatlarini fosh etish nafaqat jinoyatchilikni kamaytirishga, balki fuqarolarning huquqiy himoyasini kuchaytirishga xizmat qiladi. Bunda huquqni muhofaza qiluvchi organlar zamonaviy texnologiyalar, xorij tajribasi va an'anaviy tezkor-qidiruv usullarini uyg'unlashtirilgan holda qo'llashi zarur

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикасининг “Жиноят кодекси” — Тошкент: Адолат нашриёти, 2023.

2. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Академияси ўқув қўлланмаси: **"Автотранспорт воситаларидан содир этиладиган жиноятларни тергов қилиш тактикаси"**, Тошкент, 2022.

3. Ташпулатов Ш.Ш. **"Криминалистика асослари"** – Тошкент: Юридик адабиётлар нашриёти, 2021.

4. National Insurance Crime Bureau (NICB) Reports – *Auto Theft Prevention Programs in the United States*, 2020.

URL: <https://www.nicb.org>

5. Bundeskriminalamt (BKA) – *Kfz-Diebstahl Statistik Deutschland*, 2021.

URL: <https://www.bka.de>

6. Japan National Police Agency – *Crime Prevention and Smart Surveillance Systems*, Tokyo, 2020.

7. INTERPOL – *Vehicle Crime Manual*, Lyon, France, 2019.

8. Умурзоков А. **"Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида замонавий технологиялар"**, Тошкент, 2021.